

Vergaderjaar 2021–2022

29 023

Voorzienings- en leveringszekerheid energie

Nr. 280

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR KLIMAAT EN ENERGIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 7 februari 2022

Zoals aangekondigd tijdens het vragenuur met uw Kamer 25 januari jl. en verzocht in de motie van het lid Erkens c.s. (Kamerstuk 21 501-33, nr. 895) geef ik uw Kamer graag meer inzicht in de huidige situatie in de gasmarkt en de voorbereidingen die worden getroffen voor het geval zich een gascrisis voordoet.

Ik wil benadrukken dat er op dit moment geen sprake is van een gascrisis. Daarom worden de maatregelen uit het Bescherm- en Herstelplan Gas (BH-G)¹ vooralsnog niet in werking gesteld. Op het moment dat ik genoodzaakt ben om een crisisniveau af te kondigen en er maatregelen getroffen moeten worden ter uitvoering van het BH-G, dan informeer ik uw Kamer daarover.

Actuele situatie in de gasmarkt

Sinds medio 2021 hebben Europese landen, waaronder ook Nederland te maken met een volatiele tendens op de energiemarkt waarbij de laatste weken ontwikkelingen aan de oostgrens van de Europese Unie tot extra aandacht van het kabinet hebben geleid.

Ik wil daarbij benadrukken dat op dit moment Nederland voldoende (laagcalorisch) gas in de opslagen heeft voor beschermde afnemers, zodat de leveringszekerheid van deze afnemers geborgd is. Beschermde afnemers zijn onder andere het midden- en kleinbedrijf, onderwijs- en overheidsdiensten. Daarbinnen is er een groep extra beschermde afnemers, zogenaamde door solidariteit beschermde afnemers. Dit betreft onder andere huishoudens en ziekenhuizen. Daarnaast zijn er de niet-beschermde afnemers zoals industriële afnemers. Uitgaande van een

¹ Kamerstuk 29 023, nr. 252. Een voor Nederland ter uitvoering van artikel 8, eerste lid, onderdeel b, van Verordening (EU) nr. 2017/1938 van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2017 betreffende maatregelen tot veiligstelling van de gasleveringszekerheid en houdende intrekking van Verordening (EU) nr. 994/2010 vastgesteld noodplan.

normale winter is er ook voor niet-beschermd afnemers geen aanleiding om te verwachten dat deze groep leveringszekerheidsproblemen krijgt. Volgens de huidige vooruitzichten, is het de verwachting dat onder normale omstandigheden Nederland de winter goed doorkomt. Bovendien is er een verminderde afhankelijkheid van Russisch gas. Vanaf januari importeert Europa ongeveer 20%-25% van haar gasbehoefte uit Rusland, voor de Nederlandse markt ligt dit percentage nog lager. In voorgaande jaren importeerde Europa rond de 40% van haar gasbehoefte uit Rusland.

Zoals aangegeven is de directe afhankelijk van Nederland van Russisch gas beperkt. Echter in een open markt als de gasmarkt zullen Europese landen voor de vraag naar aardgas met elkaar concurreren. Bij een beperkte levering van gas, zullen in eerste instantie de prijzen reageren. Dit zal een drukkend effect hebben op de vraag.

Bescherm- en Herstelplan Gas

Voor het geval dat er zich een (dreiging van) een gascrisis voordoet is het Bescherm- en Herstelplan Gas (BH-G) opgesteld. Dit plan is een verplichting uit de EU-verordening over gasleveringszekerheid en is in 2019 aan uw Kamer verzonden². Het plan is erop gericht om beschermd afnemers zo lang mogelijk van gas te voorzien en het gassysteem in zijn geheel zo goed en zo lang mogelijk te waarborgen.

Het BH-G voorziet in maatregelen die kunnen worden toegepast in verschillende fases van een mogelijke gascrisis. In de eerste twee fases blijft de nadruk liggen op het ondervangen van een crisissituatie door de markt met behulp van marktgebaseerde maatregelen. Hiertoe beschikken de betrokken partijen, onder andere de landelijke netbeheerder (GTS), over de daarvoor noodzakelijke bevoegdheden. Als er sprake is van een noodsituatie kan er door de overheid worden ingegrepen met behulp van niet-marktgebaseerde maatregelen. De maatregelen voor een noodsituatie zijn in het BH-G opgenomen in een maatregelenladder, die ook de volgorde dicteert waarin de maatregelen moeten worden overwogen. In deze fase is de Minister voor Klimaat en Energie namens het Nederlandse kabinet het bevoegd gezag voor het nemen van maatregelen.

Op dit moment werkt het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) aan de voorbereidingen voor het beter kunnen toepassen van de maatregelen in deze laatste fase van het BH-G indien de situatie daarom vraagt. Ik streef ernaar zo proportioneel en zorgvuldig mogelijk te handelen ten tijde van een gascrisis. Dit vereist verdere uitwerking van het plan. Deze uitwerking van het BH-G was reeds in gang gezet maar valt nu samen met de actualiteit van de situatie aan de oostgrens van Oekraïne.

In het kader van de voorbereiding voor het toepassen van het BH-G heeft het Ministerie van EZK in de afgelopen periode gegevens in kaart gebracht die het nodig heeft voor de toepassing van het BH-G. Onderdeel hiervan is een aanvullende informatiebehoefte op het niveau van individuele bedrijven (de 60 grootste afnamepunten van gas). De informatie is nodig om een beter beeld te krijgen van onder andere de veiligheids- en milieuaspecten, en economische en ketengevolgen die een rol spelen bij het toepassen van de maatregelen uit het BH-G. Ook eventuele effecten op het elektriciteitssysteem zijn in de uitvraag meegenomen.

² Kamerstuk 29 023, nr. 252.

De economische en maatschappelijke gevolgen van het daadwerkelijk toepassen van deze maatregelen zijn niet op voorhand aan te geven. Mocht het namelijk nodig zijn om maatregelen te nemen dan zal eventueel ingrijpen sterk afhankelijk zijn van de precieze omstandigheden en ook het actuele verbruik van de betreffende bedrijven. Uitgangspunt is dat we de veiligheid willen garanderen en de maatschappelijke, inclusief economische, gevolgen zo beperkt mogelijk willen houden. De informatie die we hebben opgevraagd bij bedrijven moet ons ook een beter beeld geven van de gevolgen. Ik informeer uw Kamer later dit voorjaar dan ook nader over het eventueel afschakelen van bedrijven en de mogelijke economische en maatschappelijke gevolgen.

In het kader van de voorbereiding voor het toepassen van het BH-G is het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat tevens bezig met het voorbereiden van de juridische grondslagen voor de eventueel te nemen maatregelen. Voor het treffen van een deel van de maatregelen van het BH-G voor noodsituaties is er namelijk nog niet voorzien in specifieke wettelijke grondslag. Er wordt wel gewerkt aan die specifieke grondslag, maar deze wetgeving is niet voor het eind van deze winter gereed. Dat betekent niet dat deze maatregelen op dit moment niet getroffen kunnen worden. Ik tref momenteel de voorbereidingen die noodzakelijk zijn om in bij een acute situatie gebruik te maken van de bevoegdheden die het staatsnoodrecht biedt, bijvoorbeeld op grond van de Distributiewet.

Ook bereid ik mij voor op het doen en/of ontvangen van een eventueel solidariteitsverzoek. In de EU-verordening gasleveringszekerheid is vastgelegd dat buurlanden binnen de EU elkaar moeten helpen zodat de door solidariteit beschermde afnemers (huishoudens en essentiële sociale diensten) in elk geval van gas kunnen worden voorzien. Hierbij wil ik benadrukken dat een dergelijk verzoek pas kan worden gedaan als alle niet-door solidariteit beschermde afnemers in de betreffende lidstaat zijn afgeschakeld. Als er nadere ontwikkelingen zijn zal ik uw kamer informeren.

De Minister voor Klimaat en Energie,
R.A.A. Jetten